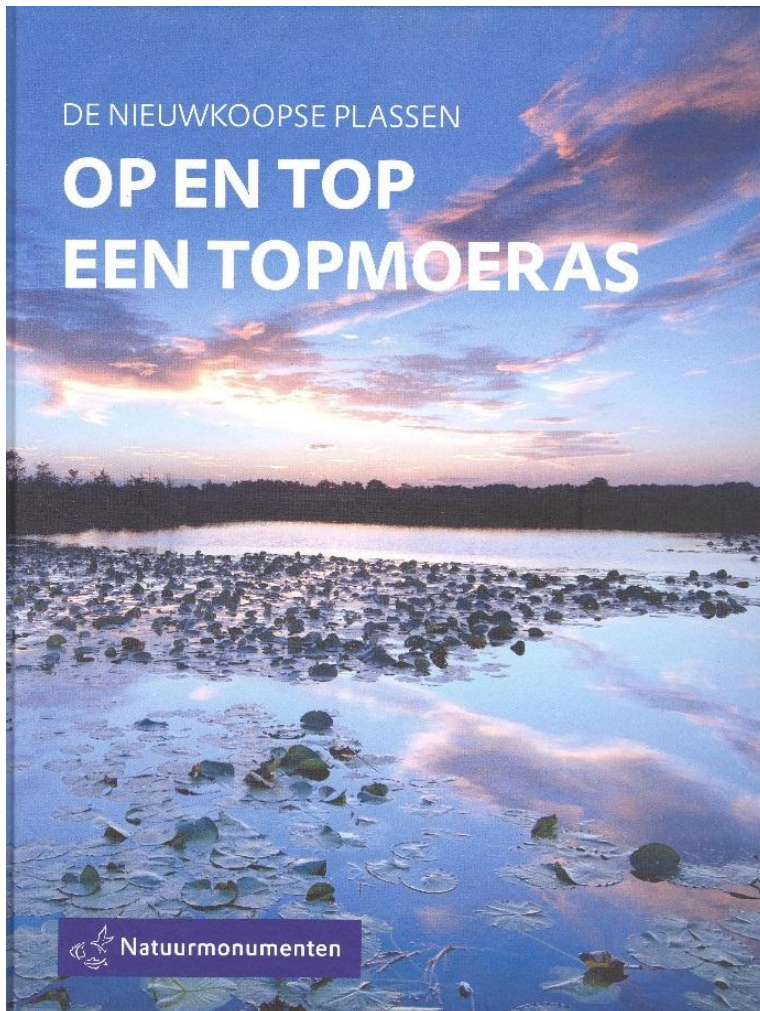

Nieuw in de Jan Verwey Bibliotheek

Jelle van Dijk

Jacques de Raad & Laura Kooistra (redactie) 2012. *De Nieuwkoopse Plassen Op en top een topmoeras*. Uitgegeven door Natuurmonumenten, 's-Graveland. 198 pagina's. Prijs € 26,50.

De Nieuwkoopse Plassen zijn bij velen bekend. Noordwijkse schaatsers trekken vaak naar Nieuwkoop, waar zij meestal beter schaatsijs vinden dan in de Duinen en Bollenstreek. Een schaatstocht door dit moerasgebied is een belevenis! In voorjaar en zomer trekt dit gebied veel natuurliefhebbers, die met roeiboort of fluisterboot het moeras verkennen. De laatste jaren trekt het nabijgelegen nieuwe natuurgebied "Groene Jonker" veel aandacht vanwege de grote vogelrijkdom, met soms bijzondere soorten als Geoorde Fuut en Porseleinhoen. Het werd hoog tijd dat er weer een goed boek over dit belangrijke gebied verscheen. Het vorige dateerde namelijk al uit 1975 (Den Held & Den Held, *Het Nieuwkoopse Plassengebied*). Dat het een goed boek is geworden, besef je onmiddellijk als je het even doorbladert. Het is een mooi verzorgde uitgave met fraai

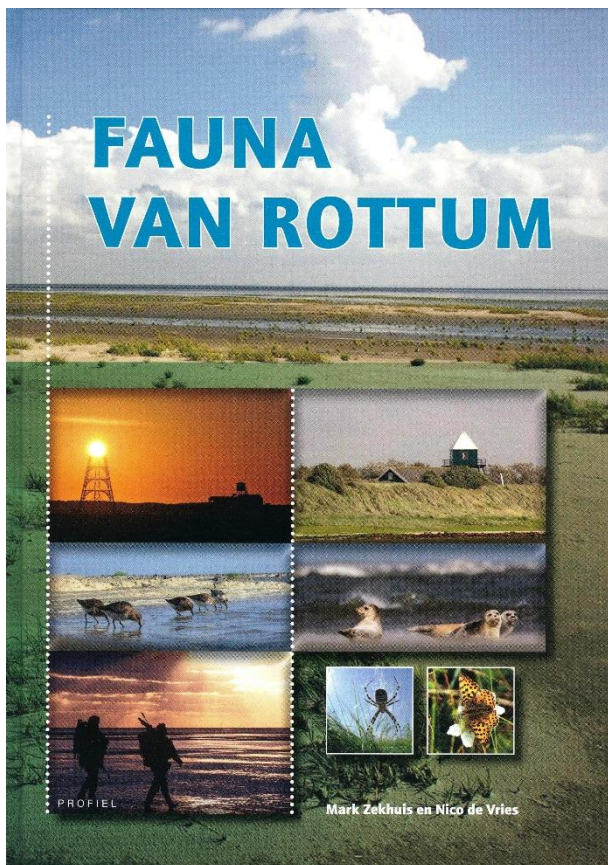
fotowerk en goed leesbare teksten. Het is de redactie gelukt allerlei deskundigen een hoofdstuk te laten schrijven. Zo komen we hier bekende namen tegen als die van Kars Veling (libellen), Kees Mostert (kleine zoogdieren), Henk van der Kooij (reigers, Aalscholver en Lepelaar), Jan van der Winden (Zwarte Stern) en Hanneke Den Held (planten, mossen en paddenstoelen). Jacques de Raad nam de amfibieën en de kleinere moerasvogels voor zijn rekening en Laura Kooistra voegde een mooi hoofdstuk over de vorming van dit bijzondere landschap toe.

Interessant zijn ook de hoofdstukken over de cultuurhistorische aspecten. Daarbij komen de oude gebruiksvormen aan bod. Ook is er aandacht voor de schilders van de Haagse School, die naar Nieuwkoop en Noorden trokken om inspiratie op te doen, zoals Willem Roelofs en J.H. Weissenbruch.

De Nieuwkoopse Plassen zoals we die nu kennen, zijn het resultaat van eeuwenlang menselijk ingrijpen in het uitgestrekte veenmoeras, dat zich hier rond het begin van de jaartelling had gevormd. Daarbij heeft turfwinning een belangrijke rol gespeeld. Ook het snijden van riet voor dakbedekking en het verzamelen van 'ruigt' ten behoeve van de landbouw (afdekken van kwetsbare gewassen) zorgden er voor dat hier het zo typerende veenmosrietland ontstond. Enkele jaren geleden had ik het geluk een dagje mee te mogen met Hanneke den Held en Jacques de Raad om in een stuk veenmosrietland bijzondere planten te inventariseren. Het vinden van de mij bekende Groenknolorchis (vroeger *Sturmia* geheten) was geen probleem, maar het vinden van de minuscule plantjes van de Veenmosorchis (vroeger *Malaxis* genoemd) viel beslist niet mee.

Het in stand houden van het veenmosrietland vergt grote inspanningen, omdat het vroegere gebruik vrijwel overal verdwenen is. Zouden Natuurmonumenten en het Zuid-Hollands Landschap hier alleen bordjes met "Verboden Toegang" plaatsen, dan zou het snel gedaan zijn met de grote rijkdom aan bijzondere plantensoorten. Het gebied zou geheel dichtgroeien en binnen enkele decennia in een moerasbos veranderen.

Voor de instandhouding van het moeras is dus regelmatig onderhoud in de vorm van maaien en zagen noodzakelijk. Van groot belang is ook de waterkwaliteit. Die wordt voor een deel bepaald door het water dat in de zomer wordt ingelaten om het water op peil te houden. Gelukkig is de kwaliteit daarvan flink gestegen. Het belang van de waterkwaliteit wordt onderstreept door het *Woord vooraf*, dat ondertekend is door Jan Jaap de Graeff, (ex)directeur van Natuurmonumenten en Gerard Doornbos, dijkgraaf van het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Mark Zekhuis & Nico de Vries 2012. *Fauna van Rottum*. Uitgeverij Profiel, Bedum. 208 pagina's. Prijs € 19,95.

Vanaf het begin van de jaren zeventig organiseert onze vereniging jaarlijks het waddenweekend. Daarbij worden vooral Vlieland en Terschelling bezocht, maar soms is onderdak geregeld op Texel, Ameland of Schiermonnikoog. Het is niet mogelijk ook de meest oostelijk gelegen eilandjes Rottumerplaat en Rottumeroog (met het nabijgelegen Zuiderduin) te bezoeken. Dankzij het nieuwe boek *Fauna van Rottum* kan iedereen zich nu toch een idee vormen van deze bijzondere eilandjes. De gegevens zijn verzameld door vogelaars, die hier in de winter watervogeltellingen houden en door de vogelwachters, die in het broedseizoen enkele maanden achtereen op de eilandjes verblijven.

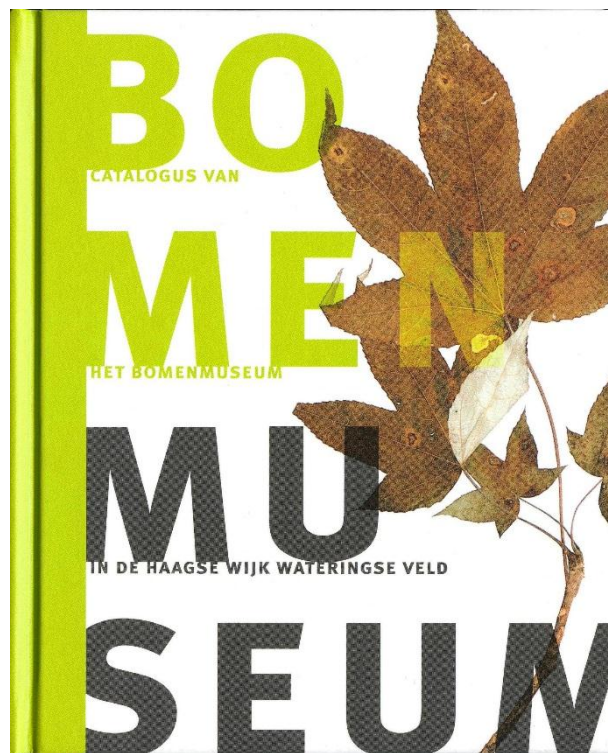
De laatsten hebben in het zomerseizoen ook op de insecten gelet zodat er bekend is geworden welke vlinders, libellen en bijen deze eilandjes weten te bereiken. Natuurlijk is er ook een hoofdstuk over de strandfauna opgenomen. Wat je niet direct verwacht, is dat ook Konijn en Rugstreeppad hier te vinden zijn. Dood aangespoeld zijn Mol, Muskusrat en Egel. Naast aangespoelde, dode Reeën zijn er ook waarnemingen van Reeën die de oversteek wel wisten te halen (en ook weer terugliepen).

In het boek is uiteraard de meeste ruimte besteed aan het vogelleven op de eilanden. Zowel de broedvogels als de trekvogels komen uitvoerig aan bod. Op de eilandjes samen zijn in de loop der jaren 284 soorten vastgesteld. Dat is verbluffend veel als je bedenkt dat er vrijwel geen boom- en struikbegroeiing te vinden is. Vooral het aantal bijzondere trekvogels is groot, waarbij vooral de gorzen

opvallen. Liefst 13 soorten gorzen zijn hier gezien, waarbij zeer zeldzame soorten als Witkeelgorz, Grijsz, Bruinkeelortolaan en Wilgengors.

Het gehele boek is fraai geïllustreerd met talrijke foto's, die vrijwel allemaal op de eilandjes zelf gemaakt zijn. Velen zullen het als een gemis ervaren dat geen hoofdstuk aan de vegetatie is gewijd, hoewel er wel veel gegevens over bekend zijn. Zo werd op de laatstgehouden Variadag van FLORON (december 2012) een mooie lezing over de flora van deze eilandjes gegeven. Dat leidt misschien nog eens tot een mooi boek over de vegetatie van deze bijzondere eilandjes.

Julia Dotulong & Ineke Westbroek (eindredactie Esther de Vor - van Wijk) 2011. *Catalogus van het Bomenmuseum in de Haagse wijk Wateringse Veld*. Uitgever Ontwikkelingscombinatie Wateringse Veld. 524 pagina's. Prijs € 32,50.

Van Ira van der Valk (boekhandel Stroom, Den Haag) ontvingen we dit unieke bomenboek. Eind jaren negentig werd gestart met de bouw van zo'n 8000 woningen ten zuidwesten van Den Haag bij het dorp Wateringen. De groenvoorzieningen vormden hier geen sluitpost op de begroting, want al in 1997 werd de kunstenaar Herman de Vries aangetrokken om in de wijk iets bijzonders op 'groengebied' te ondernemen. Dit mondde uit in het Bomenmuseum, een uniek project in ons land. In 2008 opende minister Ronald Plasterk dit bijzondere museum en in 2011 vond de laatste aanplant plaats.

In de wijk Wateringse Veld zijn zo'n 400 verschillende boomsoorten aangeplant, daarmee menig arboretum overtreffend. Bij elke boom in de wijk staat de naam aangegeven en met behulp van de prachtige catalogus zijn allerlei bijzonderheden over die boom te vinden.

Van elke boomsoort is verrassend veel informatie beschikbaar. Zo is er altijd een foto van een boom in volle wasdom, maar vaak ook een foto van een jong exemplaar zoals dat nu in de woonwijk te zien is.

De soorttekst begint steeds met een inleiding waarin allerlei bijzonderheden zoals bekendheid in de oudheid, ontdekking, volksgeloof, legenden en gebruiksmogelijkheden aan bod komen. Dit maakt deze teksten bijzonder interessant.

Zo wordt van de Ginkgo onder andere verteld, dat dit de enige boom was die de kernbom op Hiroshima overleefde. Na deze inleiding volgt informatie over zaken als hoogte, vorm van de kroon en herfstkleuren. Ook is bij elke soort de vorm van het blad getekend en ook bijzondere vruchten krijgen een afbeelding. Met 400 boomsoorten kan dit boek zich meten met een echte bomengids als *Tirion Bomengids*, die 600 soorten behandelt. De meerwaarde van deze Haagse bomencatalogus ligt in het fraaie fotowerk en de bijzonder informatieve inleiding bij elke soort.

Achterin het boek is een uitneembare wandelkaart te vinden waarop, drie wandelroutes (5-7 km) staan aangegeven. Ongetwijfeld nodigt die kaart velen uit zo'n wandeling te ondernemen, ook als je niet in deze woonwijk woont. Het is een mooie manier om met een groot aantal boomsoorten kennis te maken.

Gert Bayens & Joop Mourik 2012. *Lezen in het duin. Nagenieten van de Gouden Eeuw*. KNNV Uitgeverij Zeist. 160 pagina's Prijs € 29,95.

In 1991 verscheen een fantastisch boek: *Lezen in het duin*, geschreven door Gert Bayens en Jaap Duyve. Iedere trouwe bezoeker van de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD) wilde dit boek in de kast hebben.

Dit boek opende velen de ogen voor allerlei zaken die ze voorheen niet hadden opgemerkt. Prachtig kaartmateriaal van Frans van den Berg, aangevuld met nog oudere historische kaarten en talrijke historische foto's, illustreerde een vlot geschreven tekst.

Natuur- en cultuurgeschiedenis werden hier op een buitengewoon geslaagde manier vervlochten.

Liefhebbers van de AWD konden in 2003 een nieuwe publicatie kopen: *Astrid, Barnaart en Cycloop: het ABC van de AWD*, geschreven door Gert Bayens. Hierin werden de namen die Frans van den Berg op zijn kaarten vermeldde, kort toegelicht. Uiteraard waren de kaarten van Frans in deze publicatie ook te vinden.

In 2011 verscheen hiervan een verbeterde en uitgebreide herdruk. Ook bij de bezitters van de hiervoor genoemde boeken zal het nieuwe boek *Lezen in het duin, nagenieten van de Gouden Eeuw*, ongetwijfeld weer aftrek vinden. Natuurlijk kom je kaarten en foto's tegen die je eerder hebt gezien, maar het geheel ziet er zo fantastisch uit dat je geen moment zult aarzelen ook dit boek aan te schaffen.

Van een herdruk kun je eigenlijk niet spreken, daarvoor verschilt de uitgave uit 1991 te veel van het nieuwe boek. Dat uit zich meteen al in de titel, die gekozen is omdat nu ook de zone van de landgoederen ten oosten van de AWD behandeld wordt. Verder verschilt dit nieuwe boek door de geweldige rijkdom aan illustraties. Natuurlijk zie je weer die bijzondere kaarten van Frans van den Berg en de historische zwart-wit foto's van oude boerderijen, jachtopziensers en andere duingebuiters.

Maar nu zijn honderden foto's in kleur en modern kaartmateriaal toegevoegd. Daarbij een vlotgeschreven tekst (dat kun je beide auteurs wel toevertrouwen) die in korte 'hapklare' brokken wordt opgediend. Wellicht daardoor begin je al snel te lezen op de pagina waar het boek opvalt, want direct zie je daar een interessant onderwerp of een boeiende foto of kaart.

Als je het boek zo gebruikt ontgaat je wellicht de tweedeling die de auteurs in het boek hebben aangebracht. Het boek bestaat namelijk uit twee delen: *Deel 1 Landschap en gebruik*, *Deel 2 Wandelen door de tijd*. De titels van de twee delen zijn wat verwarrend, want in deel 1 had ik de indruk al regelmatig bezigt te zijn met "wandelen in de tijd."

Kort samengevat kun je zeggen dat deel 1 het gebied als geheel behandelt en dat in deel 2 dieper wordt ingegaan op de deelgebieden afzonderlijk.

Was het boek uit 1991 al een aanrader, dit boek is een aanrader in het kwadraat